

GOSPODARSKI LIST

Glasiló c. kr. kmetijskega društva v Gorici.

Ureduje : Viljem Dominko.

„Gospodarski List“ izhaja vsaki mesec enkrat na celi pòli; udje c. kr metijskega društva ga dobivajo brezplačno; za vse druge pa stane na leto 1 gld. 20 kr. — Naročnina naj se pošilja c. kr. kmetijskemu društvu, dopisi pa odgovornemu uredniku. Rokopisi se ne vračajo.

Št. II.

V Gorici 17. novembra 1893.

Leto XII.

Kmetovalci, pošiljajte sinove v kmetijsko šolo!

V zadnji številki našega lista priobčili smo razglas, s katerim naznanja slavni deželni odbor, da dné 4. decembra prične nov dvoletni tečaj na slovenskem oddelku deželne kmetijske šole. Ta razglas naj smatrajo kmetovalci vseh strani naše dežele kot vabilo, kot nujen poziv, da pošljejo svoje sinove, kateri so dvoršivši ljudsko šolo dosegli 15. leto, so zdravi in ukaželjni, na kmetijsko šolo, da se tu izučé v vsem tem, česar v današnjih časih splošnega napredka in vsestranske konkurencije skoro neobhodno potrebuje posestnik, če hoče tako razumno kmetovati, da more od kmetijstva živeti in kmetovaje pomagati si do nekakega blagostanja.

Šola obstoji zdaj uže 24 let, pa je bila v vsem tem času v obče preslabo obiskovana. Za srednjo kmetijsko šolo, kakoršna je bila v početku, je premalo sposobnega materjala v deželi in v veliko zaviro takej šoli je tudi dvojezičnost prebivalstva, ker se učenci dveh narodnosti nikakor ne dajo stlačiti v edno samo šolo — po sistemu naših srednjih šol. Za ljudsko kmetijsko šolo pa imati slovenska in furlanska stran dežele vsaka za se zadosta uka potrebne in za to sposobne mladine, tako da bi lahko obe šoli uspevaje pospeševali

poglavitne koristi naše dežele. Da si pa je bila do zdaj deležba primeroma revna, moramo vendar priznati, da se uže očitno pozna sad kmetijskega poduka, ki ga je kmetijska šola zatrosila po deželi. V našem kmetijstvu — posebno pa v vinarstvu in sadjarstvu se kaže v noveji dobi znaten napredek, in izvir njegov je vsekakor iskati v kmetijski šoli, katera je bodisi neposrednje po svojih učiteljih, bodisi posrednje po svojem izgledu dobrodejuo uplivala na razvoj kmetijstva v deželi. Napredek je pa na tistih straneh očitniši, kder so se kmetovalci bolj zanimali za šolo in njene nauke ter so jej svoje sinove izročevali v odgojo. V tem oziru nemarne pokrajine ostale so tudi v svojem kmetijstvu zanemarjene in če se morda še ne, pa se bodo kmalu zavedale zlih nasledkov svoje malobrižnosti. Primeroma lep uspeh je doživela naša kmetijska šola tudi v tem, da so se nekateri njenih izšolanih gojencev pozneje odlikovali na viših strokovnih šolah v Klosterneuburgu in v Mödlingu in da deloma uže v dobrih službah uživajo sad prejetega poduka.

Naša dežela je v prvi vrsti kmetijska dežela, poglavitni vir življenja njenemu prebivalstvu tiči v kmetijstvu, s tem razločkom pa, da imajo različne njene pokrajine različne glavne pridelke, za katere se jim je v prvi vrsti brigati. V Furlaniji prevladujejo žita, vina in svila, v Brdih na Vipavskem in na Krasu vino in sadje, na Kanalskem sadje in razna poljščina, v viših gorskih okrajih pa zavzima živinoreja prvo mesto, a tudi poljščina in sadje so važni faktorji na tamošnjih kmetijah.

Kmetija naše šole je ravno z ozirom na te razmere tako vrejena, da se gojenci učé in vadijo v vseh kmetijskih delih, kakoršna so potrebna in se opravljajo v vseh posameznih pokrajinah naše dežele: Tu so ti trtni nasadi, v katerih najdeš vse trtne vrste, kolikor jih raste v deželi in še več, ameriška trtna semenišča in trtnice, pravilni vinogradi; tu so drevesna semenišča in sadne drevesnice, travniki, polja in vrt, vse pravilno nasejano in nasajeno z raznovrstno poljščino in povrtnino; tu najdeš hlev napolnjen s prelepo mlečno živino, sviloprežno rejališče, kleti z vso opravo za razumno vinarstvo, svinjak, kurnjak in sploh vse, česar potrebuje popolna kmetija, na katerej je v praksi razkazovati in izvajati vse to, v čemur se teoretično poučujejo gojenci v šoli. Šolskega pouka ni preobilo, to je, ne toliko, da bi kmečki mladenči ne mogli sproti prebaviti naukov, katere dobivajo vsak dan v dvoletnem tečaju; a mar-

ljivi učenci se vendar lahko naučé mnogo ter se izurijo v najvažniših kmetijskih delih tako, da se kot dobro podkovani kmetovalci vrnejo vsak na svoj dom, kder iz zaklada nabranih vednosti lahko vsak dan zajemajo sebi in sosedom v korist ter uživajo stotere obresti neznatne glavnice, katero je bil skrbni oče ali varuh razumno naložil, izročivši jih kmetijski šoli v odgojo.

Vsak, kdor želi dobro našej deželi, mora želeti, da ona tekmovala v kmetijskem napredku ne zaostane za drugimi deželami. In ker je dognana stvar, da so povsod drugod praktično vrejene kmetijske šole dobrodejno uplivala na razvoj kmetijstva, moramo tudi mi zastaviti svojo skrb v to, da naša kmetijska šola, katera stane deželo uže mnogo denara, v polni meri doseže svoj namen. To skrb ima deželni zastop, kateri je z državno pomočjo ustanovil šolo, deliti s prebivalstvom :

Njemu je skrbeti za dobro vredbo in vestno nadzorstvo ; ljudstvu pa za obilo deležbo. Častiti duhovniki, učitelji in razumniki sploh po deželi, budite ; kmetovalci pa in zlasti večji in srednji posestniki predramite se !

K.

Prepoved kozá na Goriškem.

Ker čujemo, da se v noveji dobi z najstrožimi naredbami preganjajo koze v nekaterih okrajih naše dežele, zdi se nam primerno, da objavimo menenje, katero je naš deželni odbor o nekem vladnem načrtu postave proti kozam oddal tržaškemu namestništvu.

Uže leta 1882. imel je deželni odbor priložnost izraziti namestništvu svoje misli o enakem načrtu deželnega zakona. Namestništvo je skušalo na to v svojem odgovoru ovreči odborove ugovore proti omenjenemu načrtu. A deželni odkor vendar ni popustil svojega menjenja, mariveč je z ozirom na to, da so od tistihdob ostale dotične razmere na Tolminskem nespremenjene, še jasniše utemeljil svojo nasprotno sodbo.

Uže nad 20, če ne 30 let se izvajajo sosebnó v tolminskem političnem okraju najstrože naredbe proti kozam. Vsled tega je

občinski zastop na Žagi leta 1885 podal posebno peticijo deželnemu zboru in ta se je bavil z njo v seji dne 14. decembra 1885.

S tisto peticijo je nameravala občina izprositi deželno postavo, po kateri bi bilo na Žagi dovoljeno koze rediti, kakor je bilo do leta 1870.

Uspeh vseh strogih naredb, ki so se izdale na podlagi deloma zastarelih statutov in ukazov, je bil ta, da koze so še vedno tu in da jih vsa strogost ni mogla pregnati in da se še le zdaj zopet novi napor delajo, kako bi se te štirinogate živali zatrla potom deželne postave.

Če vse to, kar se je do zdaj storilo proti kozam, ni doseglo svojega namena in ni preverilo ljudstva, katero dobiva, če ne vsega, pa gotovo velik del živeža od kozá, da bi slovo dalo tem živalim in se poprijelo drugega pripomočka za svojo ohranitev, moramo soditi, da ono ljudstvo nema š čim nadomestiti dotičnih prihodkov in da ne more obstati brez kozá, vsled česar bi tudi nameravana deželna postava nič ne izdala.

Samo zato hočejo koze zatreti, ker so škodljive gozdom. Toda ne samo koze, ampak tudi druge živali škodujejo drviščem povsod, koder prihajajo v dotiko z mladimi drevesci ali morejo dosežati drevesne nježne vršiče, ki se še niso zadosti povzdignili nad talno površje.

Modra uprava občinskih in zasebnih zemljišč združena s potrebno strogostjo, bo znala vedno obvarovati gozdoreji odločena zemljišča, da ne bodo mogle na nje vthajati škodljive živali, dokler bo to potrebno.

Vsaka občina ima v ta namen poljske in gozdne čuvaje in dež. odbor se ne more strinjati z menenjem, da bi bili ti čuvaji nesposobni ali nezanesljivi. Politična oblastva imajo povsod nameščene posebne gozdarske opravnike, kateri pazijo vestno na to, da se spoštujejo proglašene prepovedi in občine se ne predrznejo, kar si bodi započeti na v prepoved djanih zemljiščih, če nimajo v to posebnega privoljenja političnega oblastva.

Deželni odbor je bil res leta 1870 privolil v to, da se je zopet razglasil razpis z dné 13. julija 1844 št. 7507. On je bil celó razposlal županstvom poseben poduk in je v njem pozivljaj občine, naj natančno izpolnujejo oni razpis.

Toda vse to ni nič koristilo in deželni odbor se je moral prepričati, da one naredbe niso nikakor za gorsko stran dežele, ker znameniti del tamkajšnjega prebivalstva ne more živeti, če mu vzamejo koze, pa se ne nadomestijo z drugimi pripomočki.

Bolj kakor so kozé, je sekira zakrivila, da je prišel obstoj drvišč v nevarnost, kajti do okoli leta 1870 so se na gorski strani dežele posekavali gozdovi brez ozira na gozdorejska pravila, in plavala so drva po raznih potokih in rekah izlivajočih se v Sočo in slednjič po njej do Gorice.

To pa je nehalo, od kar trnovski gozd nad Gorico preskrbuje mesto in njeno okolico sé zadostno množino stavbenega lesu in drvi za kurjavo. Od tistihmal nima izvažanje drvi nobene važnosti več, gozdi rastejo, les ostaja na mestu in občine, pa tudi zasebniki so primorani, da pusté rasti drevesa, ne da bi imeli od njih kaj dobčka; davki pa, doklade, ekvivalent in druga dajila morajo biti opravljena.

Korist, ki jo dajejo koze posestniku, je nedvomno večja od škode, ki jo one prizadevajo in v tem zmislu je tudi pred nekaterimi leti poročal zvedenec, ki je preiskoval gorato stran dežele.

Mešana komisija, katera je bila leta 1873 v Soči in Trenti, vtegnila je kot radikalno sredstvo za zboljšanje gozdoreje priporočati, naj se pokončajo koze.

Toda naloga iste komisije je bila, najti sredstva, po katerih bi se zboljšalo gospodarsko stanje tamkajšnjega revnega prebivalstva. S pokončanjem kozá bi se pa prav gotovo ne dosegel ta namen. Odtegnilo bi se ljudstvu, kar skoro neobhodno potrebuje za življenje, in ne dalo bi se mu zato nobenega nadomestka.

Tako vidimo, da visoka vlada ni hotela ustanoviti v Trenti rezljarske šole, akopram je bil deželni zbor na poziv iste vlade dovolil zahtevano vsoto.

Po vsakem načinu bi nameravani načrt postave kršil autonomijo občin, katere bi zanaprej ne mogle več svobodno razpolagati, kako se imajo uživati njih občinska zemljišča, in neznatno poseganje v dotične zadeve, ki bi se še prepustilo občinam, ne imelo bi nobene praktične veljave, ker bi bile politične gosposke pooblaščene, postopati po svoji volji, ako bi se tudi menenje dotične občine ne zlagalo z namerami političnega oblastva.

Toda, ker imajo občine svoj občinski zakon, treba, da se jim ohranijo vse tiste pravice, ki so jim v njem zagotovljene, torej tudi pravice do oskrbovanja in uživanja občinskih gozdov.

Vrh tega bi nameravana postava prizadela občinam precejšnje stroške in sicer zraven onih za komisije političnega oblastva tudi za pristojbine občinskih zastopnikov, zvedencev itd.

Po nameravani postavi bi se popolnoma prognale koze iz cele dežele, ker bi imela postava veljati za celo deželo.

Podatki, katere je razložilo namestništvo v svojem razpisu, dokazujejo, da za politične okraje Sežana, Gradišče in Gorica niti ni treba take postave zaradi neznatnega števila kozá, ki se v njih redé in po kojem ne preti gozdoreji gotovo nobena škoda.

Gledé sežanskega in goriškega okraja se opazuje, da imamo tu komisijo za pogozdenje Krasa in da je s tem zadostno preskrbljeno za gozdorejo. Kar zadeva pa tolminski okraj, bi deželni odbor, kateri dobro pozna gospodarske stiske tamkajšnjega prebivalstva in pa davke, doklade, in druga dajila, ki je obtežujejo, nikdar ne mogel privoliti v tako postavo, s katero bi se hotelo, kakor se namerava s predloženim načrtom, vzeti velikemu delu prebivalcev eksistenčno sredstvo, koje je pripoznano kot bitstveno, ne da bi se mu istočasno nadomestilo kako drugo, enako izdatno sredstvo.

Sicer pa meni deželni odbor, da se stvar sčasoma reši sama ob sebi.

Kakor je znano vis. namestništvu, vršé se v deželi, in v zadnjem času prav posebno v političnem okraju zaporedoma razdelitve občinskih zemljišč. V raznih občinah je razdelitev uže srečno končana, v nekaterih krajih uže celó pred leti.

Kder se to godi, dobivajo kmetje večje zemljiščne obsežke v last, jih razdelavajo ter spreminjajo gole pašnike v travnike in njive.

Vsled tega ponehava skupna paša, in znano je, da v nekaterih vaseh, kder so poprej redili koze, so jih zdaj po končani razdelitvi občinskih zemljišč popustili, tako da od leta do leta pojema število teh živalij.

Vrh tega obsega vsaka postava zastran razdelitve občinskih zemljišč posebno določilo v korist gozdoreji.

Tam pa, kjer so zemljišča sposobna edino le za kozjo pašo, pač ni treba posebne postave zastran kozá.

Opiraje se na vse te razloge ne more deželni odbor vsaj tako dolgo vjemati se z nasvetovanim načrtom postave, dokler ne bo mogla ali ne bo hotela visoka vlada na mestu kozá priskrbeti kako drugo izdatno sredstvo, koje bo imelo za dotične kmetovalce vsaj enako vrednost kakor kože — in zato odreka, kakor je uže poprej enkrat odrekel svojo podporo podanemu načrtu.

DRUŠTVENE ZADEVE.

Iz seje glavnega odbora dne 14. septembra 1893.

Navzočni: Predsednik *Franc grof Coronini-Cronberg* in 10 odbornikov.

Dr. Verzegnassi kot poročevalec posebnega odseka, kateri je razpravljal vprašanje, kako in kaj bi bilo priskrbeti, da se odvrnejo zli nasledki pomankanja piče, katero občutijo nekatere strani naše dežele, je predlagal, naj se naroči društvenemu predsedništvu, da se dogovori s kmetijskima zastopoma zgornje in spodnje Avstrije, kder so pridelali obilo piče, v namen, da se od tamkajšnjega preostanka po zmernih cenah dobi toliko piče, kolikor bi je trebalo našim posestnikom. V to svrho naj se potem razpiše skupna naročba, kakor se na primer naročujejo umetna gnojila, bakreni vitrijol i. t. d.

Dr. Marani je temu predlogu ugovarjal, češ, naj se prepusti posestnikom, da skrbi vsak za se, kako si založi svojo potrebščino.

Pri glasovanji je z vsemi glasovi proti Maranijevemu obveljal odsekovi predlog.

Na to je poročal v imenu posebnega odseka odbornik *Nigris* o prošnji kmetijskega društva silezijskega, da bi naše društvo pristopilo peticiji podani v namen, da se zadržé žitna laži - kupčija, to je kupčija obstoječa v tem, da brezvestni špekulanti sklepajo pogodbe, ali recimo rajši, igrajo na razloček cene po kurzu z očitnim namenom, da kolikor mogoče potlačijo žitne cene. Ta skleparska špekulacija je našim domačim žitnim pridelovalcem v znamenito škodo.

— Zato je naš glavni odbor v soglasji z silezijskim kmetijskim društvom sprejel naslednje predloge :

1. Potrebno bi bilo, da se pri c. kr. kmetijskem ministerstvu ustanovi poseben oddelek, dobro oskrbljen s potrebnimi delavnimi močmi za točno kupčijsko poslovanje. Ta oddelek bi imel sestavljati poročila o setvah in pridelkih ter raztezati svoje delovanje ne samo čez Avstrijo, ampak tudi čez druge dežele.

2. Uvedla naj bi se zopet navada, ki je do leta 1868. veljala na tržnih borsah za kmetijske pridelke, da mora namreč vsak trgovec, kateri sklepa pogodbe na obroke, od vsacega kvintala pogojenega blaga plačati najmanj 2 gld. varščine.

3. Vse pogodbe zadevajoče navidezne kupue-prodaje žita bi se morale obložiti z davščino.

4. Trgovci, kateri kupujejo na obroke, bi morali plačati za dovoljenje takega obrtovanja vsaj 2 do 3000 gld. davka.

5. Vsak take vrste trgovec bi moral položiti pri davkarskem uradu do 50.000 gld. varščine.

6. Z dolgovi izvirajočimi iz špekulacije na kurzne razločke, kjer ne gre za dejansko blago, naj bi se enako ravnalo, kakor z dolgovi, ki se delajo pri igri. Dotične terjatve naj bi se ne mogle uveljaviti po sodnijski poti.

O zadnji točki je za dotični odsek poročal odbornik *Klavžar* ter predlagal, naj glavni odbor pristopi prošnji, ki jo je silezijsko kmetijsko društvo podalo vis. c. kr. kmetijskemu društvu v namen, da bi kolikor mogoče zaprečilo izvažanje otrobov v inozemstvo. — Društvo je sicer načeloma prijazno svobodni kupčiji vseh kmetijskih pridelkov, toda v sedanjih izjemnih razmerah, ko vlada skoro po vseh avstrijskih deželah veliko pomanjkanje piče, menilo je vendar, da se mora iz previdnosti zaprečiti kupčija domače piče čez državne meje.

Predsednik je sporočil, da je namestništvo poslalo vabilo, naj naše društvo izrazi svoje menenje o načrtu postave zastran zavarovanja delavcev, ki se rabijo na kmetijskih posestvih. Ta stvar je izročena posebnemu odseku v razpravo.

Dalje je prečital razpis c. kr. kupčijskega ministerstva, v katerem ono obžaluje, da se ni posrečilo porazumljenje med kmetijskima društvoma tržiškim in goriškim zastran imenovanja ednega uda in ednega namestnika v državnem železničnem svetu; ker pa ne

misli dovoliti goriškemu društvu posebnega zastopstva, vabi še enkrat, naj se poskusi o tej zadevi sporazumeti s tržaškim kmetijskim društvom. Če bi se pa društvi nikakor ne sporazumeli, v tem nepričakovanem slučaju, naj bi naše društvo podalo svoj poseben predlog.

Ker je na dotično vabilo našega društva - tržaško društvo zopet odgovorilo, da ostane pri svojem prvem predlogu, sklenil je glavni odbor, da se imata predlagati kupčjskemu ministerstvu gosp. *dr. Marani* udom, gosp. *France Malnič* iz Kanala pa namestnikom v državuem železničnem svetu.

Dalje je sklenil odbor, da pristopi peticiji graškega kmetijskega društva, podani c. kr. kmetijskemu ministerstvu v namen, da bi si prizadelo od ogerske vlade doseči, da na podlagi postave z dne 21. junija 1880, zatre ne dovoljeno narejanje in prodajanje umetnega vina, s katerim se peča neka budapeštanska tvrdka.

Slednjič se sprejmó naslednji novi udje: *Jurij Calice*, posestnik v Fari, *dr. Anton pl. Nordis*, notar in posestnik v Gorici in sirarska društva v *Lubinu*, *Za Tolminu* in *Svinem*.

Sredstvo proti trtni uši.

V pariškem „Figaro“ piše *G. B. Vitoux* od besede do besede tako-le :

Nič novega pod solncem ?

Učeni helenist, gosp. *F. de Mély*, je dokazal to zopet sé zanimivim slučajem, o katerem je predaval narodnemu gospodarskemu društvu.

Čitajoč *Strabona* je gosp. *Mély*, kateri zraven tega, da je jezikoslovec, je tudi lastnik vinograda, opazil, da so Grki branili svoje trte škodljivih bub (zapredkov) metajoč v tla okoli njih nekaj malega posebne vrste smolnate zemlje, katera se je imenovala *Ampelitis*.

Strabo piše: „Ne treba nič drugega, nego oribatí bolestno trto z zmesjo zemlje in olja in to je dovoljno, da se ubije živalica poprej, kakor je mogla dospeti s korenine na mladike“.

Ta iznajdba starega geografa izpodbudi gosp. Mély-a, da poskuša po njegovem navodu delati na svojem posestvu. Česa bi se imel tudi bati? Od 30.000 trt, katere je imel, pustila mu jih je filoksera samo kakih tisoč, pa tudi te so tako izgledale, da se je videlo, kakor bi bile obsojene na smrt.

Ker gosp. Mély ni imel zemlje Ampelitis, razbijal si je glavo, s čim bi jo nadomestil. Slednjič si domisli slično sestavino. Okoli vsakega stebela natrosi drobno razsekane cunjje, ter jih posuje z nečiščenim škrljavcem (Schiefer) in to v primeri 3 škrljavcev na vsakih 100 cunj. To naredi prvokrat meseca marca, drugič pa junija; zdaj pa jemlje mesto cunj strohnelo mahovino sé škrljavcem, ravno toliko, kolikor je poprej jemal cunj.

Uspeh je bil znamenit; trte, okoli katerih je tako delal, niso poginile, mariveč so se lepo popravile.

Pa tudi dalje ni gosp. Mély štedil škrljavca; v 14 mesecih obsul je vsako trto z 92 grami onega produkta, in na vsako trto potrosil ga je naenkrat do 40 gramov.

Vse take trte so se popolnoma znebile filoksere. Korenine, in naj so jih uši še tako hudo ogledale, zacelile so se popolnoma in zdaj ni več sledu uši na njih.

Vsakdo mora priznati, da zdravilo, katero je tako rekoč iznašel gosp. Mély, zasluži največo pozornost.

Stvar ne stane mnogo; kajti s petimi franki more se ozdraviti tisoč trt; delo pa je priprosto, kakor vidimo iz navoda, ki nam ga daje gosp. Mély.

„Okoli vsake trte naj se v daljini 0.15 m. od stebela izkoplje jarek, 3 do 3 $\frac{1}{2}$ decimetre širok in 2 $\frac{1}{2}$ do 3 decimetre globok.

V ta jarek vsuti je 200 gramov zmesi, katero smo napravili iz 100 kilogramov zasečenih cunj in 10 kilogramov škrljavca, in to se potem pokrije sé zemljo izkopano iz tega jarka“.

In to je vse. Če se to delo opravi v prvem letu dvakrat (marca in junija), v sledečih letih enkrat (junija) — je filoksera pokončana.

To so poskušali dve leti zaporedoma ne samo prof. Mély, ampak tudi njegovi sosedje, posebno gosp. Mame, poznati pisatelj. Te dni

je po službenem nalogu odšel gosp. Mély v Champagno, da ondi stvar poizvé na poskušališči Iyonskega društva, katero ima svoje sedišče v Tarasconu.

In tako bi bil stari Strabo, kateri počiva uže devetnajst vekov, odkril sredstvo proti strašnemu parasitu!

J. J.

Kdaj je vino zrelo za steklenice?

V Zagrebu izhajajoči „Gospodarskih list“ odgovarja na to vprašanje tako-le:

Trtno, sadno in jagodno vino točijo muogi v steklenice, ko še ni zrelo za to. Posledica temu je, da se v steklenici napravi polega, katera se zmeša z vinom, kadarkoli se potresa steklenica in vsled tega se vino zmoti ali postane kalno.

Za steklenico je vino še le tedaj zrelo, kadar je popolnoma odvrelo. Kdor hoče vino pretočiti v steklenice, treba, da napolni najprej jedno zaradi poskusa, in ta steklenica ima nekoliko časa stati v večji toplini, recimo blizo tople peči. Ako vino v tem času ne počne iznova vreti, onda je zrelo za steklenico; če pa začne vreti v tej temperaturi, tedaj naj še ostane v sodu.

Kdor hoče, da bode prej gotov s poskusom, naj dotično napolnjeno steklenico razpostavi nekoliko minut temperaturi 60 stopinj C.

Če se vino, ugrevši se, ne zmoti, sme se pretočiti v steklenice. V obče velja pravilo, da se zrelost vina pospešuje z večkratnim pretakanjem. Pri tem se ima vsakako na to paziti, da vino ne pride v dotiko sé zrakom, ker se s tem pospešuje izločevanje ekstraktnih tvarin.

o pretakanji vina.

Umno kletarstvo uči, da se morajo mlada, nova vina večkrat pretočiti. V prvem letu tri do štirikrat, v drugem dvakrat, v sledečih letih pa vsako leto po enkrat. Francozi, Nemci, Ogri, so mojstri v kletarstvu; oni pa tako ravnajo, torej je to gotovo pravo. Poglejmo zakaj se mora mlado vino pretakati, da postane prvič stanovitno, drugič da doseže v kratkem času svojo mogočo dobroto, popolnost. Naše vino obstoji iz vode, alkohola, kisline, in takozvanih ekstraktnih stvari. K poslednim prištevamo še ne pokipeli sladkor, čreslovno kislino, beljakovine in še druge kemično manj poznate tvarine. Alkohol je pa tisti obstojni del vina, kateri ga vzdržuje, pred pokvarjenjem obvaruje; beljakovine pa tisti, kateri ga rad ugonobi — pokvari in sicer zato, ker imajo svoje posebno tako zvano amonijokalično kipenje.

Poglavita naloga umnega kletarstva obstoji vsled tega v tem, da se napravijo iz vina beljakovine prej ko le mogoče in bolj popolno ko le mogoče. To se pa stori ravno s pretakanjem. Pri pretakanji pride vino in toraj beljakovine, ki so v njem, v obilno dotiko z zrakom in njega poglavitnim obstojnim delom s kisikom. Kisik se z beljakovinami spoji, vsled česar se beljakovine strdijo in padajo kot droži na dno sode, od koder se pri sledečem pretakanju lahko odstranijo, vino pa postane vsled tega gotovo stanovitnejše. Vino pa pridobi po pretakanju tudi na okusu in duhu, veliko bolj dozori, kakor pa brez tega. Nемец pravi: pretakanje izvrši vino. Da je vino po vsakem pretakanju nekoliko časa na lepoti duhu in okusu slabše, kakor je bilo pred tem, je istina. Ali v par tednih popravi se vino ne le toliko, da bi bilo tako, kakor je bilo pred pretakanjem, ampak še veliko boljše postane v vsakem oziru.

Pretakati se mora pa mlado vino v prvem letu v prvič tikoma pred božičnimi prazniki, v drugič tikoma pred velikonočnimi prazniki, v tretjič okoli binkošti in četrthi tikoma pred novo trgatvijo. Sicer pa le trikratno pretakanje navadno popolnoma zadostuje. Na luno ni treba pri pretakanju vina prav nič gledati, pač pa je dobro na to paziti, da se pretaka, ako le mogoče, pri lepem,

jasnem vremenu. V drugem letu pretoči se vino o božiči in o biu-koštih. V prvič se pretaka mlado vino najboljše tako, da se pritrdi na pipo leseno ali pa ploščevinasto torilce tako, da je vino prisiljeno teči skozi dosti, dosti luknic v podstavljeni škaf. Pri drugem pretakanju je torilce vže nepotrebno, isto tako pri tretjem in sledečem. Pretakati se mora pa vino v popolnoma čiste sode; zakajati sode z žveplom je pri zdravih vinih čisto nepotrebno, še škodljivo. Pri vinih, napravljenih iz gajilega, po toči potolčenega, po kaki bolezni poškodovanega grozdja, je pa skromno zakajenje na mestu, takemu vinu je žvepleni dim zdravilo. Vinorejci, držite se tega nauka!

„Dol. Novice.“

RAZNE REČI

za gospodarstvo] in gospodinjstvo.

Sadorodne vejice na sadnem drevju spozna razumen sadjerejec prav lahko in je potrebno, da jih pozna, ker se mu drugače pri obrezavanji lahko zgodi, da poveže iz nevednosti najboljše sadorodne vejice, druge, ki ne obetajo nobenega sadu, pa pusti rasti. Sadorodna vejica se debeli proti vrhu, lesna vejica pa je proti vrhu še dalje tanjša; tudi je sadorodna vejica mehkeja od lesne. Debeli se pa zato, ker se v lubadu nabirajo redilne snovi ter prehajajo potem v sadna očesa.

* *
*

Uši na žrebetih prepodiš in zatreš najuspešniše tako-le: Vzemi v drogariji 1 kilo kvasijeve škorje (Quassia) in položi jo v vodo. S to vodo operi za nekoliko časa prav dobro žival od gobca do repa in če ne uničiš prvikrat vseh ušij, opravi isto delo še enkrat z vso skrbnostjo. Tako ne osnažiš samo živali, ampak jo tudi okrepiš:

* *
*

Zakaj se toliko krav ne vbreji ? — Večjidel krav in junic, ki ne postanejo breje, ima bolna ali nesposobna rodila, kakor maternico in jajčjeko. V čem pa obštoje te bolezni in nesposobnosti? Pri junicah, katere se ne vbrejijo, so navadno skrčeni ali pa povečani jajčjeki.

Pri kravah so včasih tudi jajčjeki krivi jalovosti, a ti so v takih slučajih praviloma povečani. Večkrat pa je maternica bolna; v njej je sluzina in gnoj. Da je oploditev nemogoča, kadar so jajčjeki bolni, to nam je lahko razumeti, če pomislimo, da ravno ta organ daje jajca. K sreči pa sta dva jajčjeka in eden lahko nadomestuje drugega, kar se v resnici pogostoma dogaja.

Pazen čitatelj vtegne dalje prašati, od kod da prihajajo vse te bolezni. Odgovor je lahek. Vsled preobilega krmljenja ali pitanja napojijo se junicam in deloma tudi kravam jajčjeki (tudi žlezna snov) s tolsčo in to vedoma ali pa po nevednosti govedorejca. Veščaki pravijo, da organi bolehajo zaradi tolsčobne sprevržbe. Namesto krepke žlezne snovi nahajamo le še tolsčne kepe.

Tistih junic, katere nameravamo izrediti, da postanejo dobre molzue krave, ne smemo opitati, ampak ohraniti jih moramo v navadno dobrem stanji, a nikdar naj se ne odebele. Kdor za molžo odmenjene živali v tej dobi preobilo krmi, dela ne samo največo potrato, ampak tudi samemu sebi očitno škodo.

Zato nam je lahko razumeti, zakaj se goveda, katera hodi na pašo enako divjim govejim čredam po stepah, veliko nagleje debeli, kakor ona, ki se navadno hrani v hlevih. — Bolezni na maternici, katere zakrivljajo tudi nerodovitnost, bo lahko zaprečil, kdor skrbno opazuje kravo po porodu.

Da so rodila naših krav pri sedanjih veliki vporabi mleka zelo napeta, tega ne moremo vtajiti in to tudi pospešuje oslABLjenje dotičnih organov. Debela goved, ali debela krava bo redko kedaj dobra molzna žival.

„Pr. Ldwt“.

* * *

Kako se pomnoži pšenično zrno ? — Če dá vsako pšenično zrno 50 in vsako izmed teh 50 zopet 50 zrn in se nobeno teh ne pokvari ali se ne použije, priraste iz tega zrna že v drugem letu 2500,

v tretjem letu 125.000, v šestem letu 15,625.000, v dvanajstem letu 244,140,625,000.000 zgn. V 12 letih preživeli bi se od tega zrna lahko vsi prebivalci zemlje (4.400 milijonov) skozi celo življenje, kar je priraslo od edinega zrna.

* *

Dobro sredstvo zoper kurja očesa. -- Zoper te bolečine priporočalo se je že mnogo, ter mislimo, da bi bila le potrata, ako bi navajali sredstva dalje.

Tu naj le omenjamo sredstvo, katero se je skoraj vselej dobro obneslo. Zmešaj namreč 5 gramov katrama, debelo stolčenega rujava sladora in solitra, ogrej zmes in namaži z njo tenko usnje in položi mali obliž na kurje oko.

* *

Jesenska paša je živini dostikrat kaj nevarna. Vreme je v tem času navadno jako spremenljivo, deževno in mrzlo in tudi slana že rada pada, kar vse kaj lahko provzroči prehlajenje zlasti prebavil. Krave, ki uživajo ozebljeno klajo kaj rade zvižejo. Da se pa živina raznovrstnih bolezni, ki vsled jesenske paše lahko nastanejo, nekoliko ovaruje, naj se ji v jutro in zvečer malo suhe krme polaga; na pašo pa se naj nikar popred ne spušča, dokler ni rosa in slana popolnoma zginila in tudi zvečer naj se ne pušča predolgo na paši. Po močvirnih in zelo mokrih travnikih pa živine sploh ni pasti, kakor tudi ne pri mokrem in hladnem vremenu.

* *

Koruza ali turšica (na Goriškem jo imenujejo večinoma sirek). — Meseca avgusta pokošena in pohranjena je lucerna in rudeča detelja; to je doba, ko daje turšica kot zelena piča največo korist. Znane turšične vrste „Burger“ se pokoša na 1 hektarju 300-450 metr. centov.

Dobro je posejati turšico za zeleno pičo za žitom, toda v dobro gnojeno in lepo pripravljeno zemljo. Samo po sebi se razume, da

ne kaže sejati činkvantina, ampak da je prednost dati debelejšim vrstam, katere imajo bujnejše steblovje. Oranje, katero je bilo s turšico za zeleno hrano nasejano, bode v jeseni lepo pripravljeno za pšenico in ječmen.

* * *

Molzni stroji so na svetovni razstavi v Čikagi na ogled izpostavljeni. S temi stroji se krava že v nekaterih minutah pomolze. Pa tudi po dve in še po več krav se lahko ob enem molze. Za tiste, ki redé mnogo krav mlekaric, so ti stroji gotovo velikega pomena.

* * *

Trtno listje kot živinska krma je tako redilno kakor dobra lucerna (nemška detelja). Tudi z bakrenim vitrijolom poškropljeno listje se brez škode poklada živini. Kadar pomanjkuje piče, kakor letos, se mnogo prihrani s tako pičo.

Razume se samo po sebi, da se mora še zeleno listje osmuliti za krmo.

* * *

Volitev 3 odbornikov, kateri bodo v glavnem odboru c. kr. kmet. društva zastopali goriški odsek, bo v nedeljo 19. t. m. ob 11. uri predpoldne v društvenem uradu. Mandat je ugasnil gg. *Gironcoli pl. Francu, Rubbia Josipu* in *Zattoni pl. Cezarju*.

* * *

Na dež. kmetijske šole italijanskem oddelku je te dni začel nov dvoletni tečaj. Oglašilo se je bilo za sprejem 24 mladenčev; dva je vodstvo pri sprejemnem izpitu zavrnilo kot nezrela, 22 pa je sprejetih, med njimi dva Istrana. Vsi drugi so naši deželani in sicer skoro sami kmečki sinovi. Ker je samo osem deželnih študentjev po 100 gld., je torej večina sprejetih gojencev vstopila na lastne stroške v zavod. To je veselo znamenje, da se naši sodeželani živo zanimajo za kmetijski poduk. Slovenski kmetovalci, posnemajte jih v — svojo korist!